

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klemen Schwinger Skulj

Reprezentacija LGBT v TV seriji Glee

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klemen Schwinger Skulj

Mentor: doc. dr. Ilija Tomanić Trivundža

Reprezentacija LGBT v TV seriji Glee

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Hvala mentorju za nasvete in pomoč.

Hvala družini in prijateljem za spodbudo.

Hvala vsem vpletenim v ustvarjanju serije Glee.

Reprezentacija LGBT v TV seriji Glee

Diplomsko delo proučuje sodobno medijsko reprezentacijo lezbijk, gejev, biseksualcev in transseksualcev. Osredotočeno je na ameriško televizijo in TV serije, saj je v Ameriki televizija še vedno dominanten vir informacij za javnost in ima pomembno vlogo pri družbenem razumevanju in sprejemanju manjšin. Na podlagi literature sem poskušal ugotoviti, kakšni so stereotipi o LGBT skupnosti, kakšno vlogo imajo pri reprezentaciji LGBT in kako se je ta skozi čas spreminjala v medijih in TV serijah. Analiza sodobne reprezentacije je osnovana na t.i. "queer" teoriji, predmet analize pa je ameriška TV serija Glee. Namen analize je bil ugotoviti, kako kompleksni ali stereotipizirani so LGBT liki. Proučil sem, ali obstajajo razlike v reprezentaciji posameznih LGBT likov. Analiza se je ukvarjala tudi z reprezentacijo istospolnih zvez. Proučil sem ali so te obravnavane enako kot heteroseksualne zveze in ali obstajajo razlike v prikazu intimnosti med heteroseksualnimi in istospolnimi pari. Analiza je pokazala, da so LGBT liki dokaj kompleksni, vendar biseksualci in transseksualci niso obravnavani enako kot geji in lezbijke. Istospolne zveze so reprezentirane enako kot heteroseksualne, v prikazu intimnosti pa so se pokazale velike razlike.

Ključne besede: reprezentacija, stereotipi, TV serije, LGBT.

Representation of LGBT in TV series Glee

The thesis studies modern media representation of lesbians, gays, bisexuals and transsexuals. It is focused on American television and TV series, because television is still the dominant source of information for the public in America and has an important role in social understanding and acceptance of minorities. On the basis of literature I attempted to find out what the stereotypes about the LGBT community are, what role they have in the representation of LGBT and how representation has changed through time in media and TV series. Analysis of modern representation is based upon queer theory and the subject of analysis is American TV series Glee. The purpose of the analysis was to figure out how complex or stereotypical LGBT characters are. I studied whether there are any differences in the representation of individual LGBT characters. The analysis also dealt with the representation of same-sex relationships. I studied whether those are treated the same as heterosexual relationships and whether there are any differences in the portrayal of intimacy between heterosexual and same-sex couples. Analysis showed that LGBT characters are fairly complex, but bisexuals and transsexuals are not treated the same as gays and lesbians. Same-sex relationships are represented the same as heterosexual ones, but the portrayal of intimacy showed significant differences.

Key words: representation, stereotypes, TV series, LGBT.

KAZALO

1 UVOD	7
2 REPREZENTACIJA	7
3 STEREOTIP	8
3.1 Stereotipi o homoseksualcih	9
4 MEDIJSKA REPREZENTACIJA LGBT	10
4.1 Reprerentacija LGBT v TV serijah	12
5 QUEER TEORIJA	15
6 METODOLOGIJA	16
7 ANALIZA	17
7.1 Reprerentacija gejev	18
7.1.1 Kurt	18
7.1.2 Blaine	19
7.1.3 Karofsky	20
7.1.4 Sebastian	20
7.1.5 Ostali	21
7.2 Reprerentacija lezbijk: Santana	21
7.3 Reprerentacija biseksualcev: Brittany	22
7.4 Reprerentacija transseksualcev: Unique	23
7.5 Reprerentacija istospolnih zvez	23
7.6 Prikaz intimnosti	26
8 REZULTATI	28
9 SKLEP	30
10 LITERATURA	32

KAZALO TABEL

Tabela 7.1: Štetje poljubov.....	26
----------------------------------	----

KAZALO SLIK

Slika 7.1: Kurt in Blaine: prikaz spolnega odnosa.....	27
--	----

Slika 7.2: Blaine in Brittany: prikaz intimnosti.....	28
---	----

1 UVOD

Namen diplomskega dela je proučiti sodobno reprezentacijo LGBT skupnosti (lezbijk, gejev, biseksualcev in transseksualcev). Mediji imajo velik vpliv na družbo in pomembno vlogo pri družbenem razumevanju in sprejemanju družbenih manjšin. Medijska obravnava le-teh je tako večno relevantna in pomembna. Ko gledalec dojema televizijske upodobitve kot podobne vsakodnevni realnosti je takšno sporočilo še poudarjeno in ustvarja močnejšo in vplivnejšo sugestijo (Gerbner in drugi v Raley in Lucas 2006, 21). Medijska reprezentacija LGBT v sodobnem času pa predstavlja zanimiv predmet analize, saj je LGBT skupnost v Ameriki (in tudi v mnogih drugih državah) v zadnjih letih doživela velike premike na družbenem in pravnem področju. Kulturni kontekst diplomske naloge je ameriški, specifično se bom ukvarjal z reprezentacijo LGBT v TV serijah, kot predmet analize pa obravnaval ameriško serijo Glee. Serijo sem si izbral zato, ker ima lezbične, gejevske, biseksualne in transseksualne like, obenem pa ni specifično namenjena LGBT gledalcem.

Proučil bom, kakšno vlogo imajo pri reprezentaciji stereotipi ter kako stereotipe uporabljajo mediji in TV serije. S pomočjo literature bom pregledal kakšne so bile spremembe v televizijski reprezentaciji LGBT skozi čas. Analiza bo osnovana na t.i. "queer" teoriji, njen namen pa je ugotoviti, kako kompleksni ali stereotipizirani so LGBT liki v seriji. Osredotočil se bom na same like in poskušal ugotoviti, ali presegajo stereotipizacijo. Pri tem jih bom tudi primerjal med sabo in poskušal odkriti morebitne razlike v reprezentaciji gejev, lezbijk, biseksualcev in transseksualcev. Zanimalo me bo tudi kako so reprezentirane istospolne zveze ter ali so obravnavane enako kot heteroseksualne. Pozornost bom namenil tudi prikazu intimnosti in pri tem primerjal istospolne in heteroseksualne zveze. Na podlagi analizirane serije bom poskušal ugotoviti, na kateri stopnji medijske reprezentacije se danes nahaja LGBT skupnost.

2 REPREZENTACIJA

Reprezentacija povezuje pomen in jezik s kulturo. Predstavlja pomemben del v procesu, v katerem se pomen ustvarja in izmenjuje med pripadniki določene kulture. Je proizvajanje pomena prek jezika ter vez med jezikom in našim miselnim konceptom, ki se lahko navezuje na materialni svet ali na namišljeni svet dogodkov, ljudi in predmetov (Hall 1997, 15–17).

Obstajata dva sistema reprezentacije – mentalne reprezentacije in jezik. Mentalne reprezentacije so sistem, prek katerega povezujemo ljudi, predmete ipd. z našimi koncepti, ki jih oblikujemo tako o materialnih stvareh kot stvareh, ki jih ne moremo videti ali se jih dotakniti. Pomen, ki ga ustvarjamo, je odvisen od povezav med dejanskimi stvarmi ter konceptualnimi zemljevidi, ki so mentalne reprezentacije stvari. Tako imamo ljudje med sabo lahko popolnoma različne konceptualne zemljevide in posledično različno interpretiramo iste stvari. Ljudje lahko komuniciramo, ko imamo podobne konceptualne zemljevide, torej pripadamo isti kulturi. Jezik, drugi sistem reprezentacij, pa povezuje naše konceptualne zemljevide s sistemom znakov – znaki so organizirani v jezik, s katerim naše misli prevedemo v besede. Za razumevanje seveda potrebujemo skupni jezik. Produkcija pomena v jeziku nastaja v povezavi med dejanskimi stvarmi, koncepti in znaki. Ta proces imenujemo reprezentacija (Hall 1997, 17–24).

Obstajajo trije različni pristopi, ki pojasnjujejo, kako deluje reprezentacija pomena prek jezika. Ti pristopi so reflektivni, intencionalni in konstruktivistični. Slednji se osredotoča na družbenost jezika in pravi, da stvari same po sebi ne pomenijo nič. Ljudje sami ustvarjamo pomene z uporabo sistema reprezentacij – konceptov in znakov. Pomen je tako popolnoma družbeno konstruiran (Hall 1997, 24–26). Za reprezentacijo LGBT je konstruktivistični pristop najpomembnejši, saj je reprezentacija izrazito družbeno pogojena. Obenem s tem pristopom proučujemo stereotipe, ki imajo ključno vlogo pri reprezentaciji LGBT.

3 STEREOTIP

»Stereotip je sestavljen iz preprostih, lahko zapomnljivih in splošno prepoznavnih lastnosti določenih ljudi ali skupine ljudi. Vse o njih je s stereotipom reducirano na te lastnosti, ki jih stereotip hkrati pretira in simplificira« (Kuhar 2003, 46). Stereotipi pomenijo pripisovanje lastnosti posameznikom na podlagi njihove skupinske pripadnosti. Ljudi obravnavamo tako, da so čim bolj podobni članom svoje skupine in čim bolj različni od članov drugih skupin. Stereotip postavi v ospredje definicije neke skupine določene lastnosti, za katere se domneva, da jim pripadajo, in jih predstavlja kot lastnosti, ki so že od nekdaj avtomatično značilne za celotno skupino. Moč stereotipa je v tem, da lahko lastnosti pokaže kot resnične. Pomembna lastnost stereotipiziranja je, da normalno in sprejemljivo loči od nenormalnega in nesprejemljivega (Kuhar 2003). Normalnost predstavlja red ali vsaj sklop standardov, kako

naj se ljudje obnašajo v določeni situaciji. Stereotipi delujejo kot strategija označevanja in oddaljevanja "drugačnih" na način, da izpostavijo in ohranjajo normativne meje družbenega ravnanja, vlog in sodb, ki ločujejo na videz nevarno in moteče od tistega, kar se šteje za sprejemljivo in zakonito (Pickering 2001, 174). Politično predstavljajo oviro na poti k bolj strpni obravnavi ljudi, označenih kot "drugačnih" (Pickering 2001, 10).

Slike in pojmi, povezani s stereotipi so navadno poenostavljeni, togi in razpršeni. Temeljijo na diskriminatornih vrednotah in negativno vplivajo na socialno in osebno integriteto prizadetih (Pickering 2001, 10). Cover pravi, da stereotipi, ne glede na to ali so negativni in škodljivi ali pozitivni in neškodljivi, zreducirajo skupek idej v zlahka razumljivo podobo, ki omejuje možnosti raznolike reprezentacije (Cover v McLelland 2005).

3.1 Stereotipi o homoseksualcih:

1. Geji so požensčeni, lezbijke so možače,
2. Geji sovražijo ženske, lezbijke pa moške,
3. AIDS je izključno bolezen homoseksualcev,
4. Homoseksualci so duševno in hormonsko moteni,
5. So nesrečni in depresivni,
6. Homoseksualne zveze niso enakovredne heteroseksualnim,
7. Vsi homoseksualci so promiskuitetni,
8. Homoseksualnost je nenaravna, nemoralna in grešna,
9. Homoseksualci niso dobri starši, njihovi otroci so tudi sami homoseksualni

(Zornik in Mirović 1996, 138–139).

Pri ustvarjanju in utrjevanju stereotipov o LGBT skupnosti pa igrajo pomembno vlogo predvsem mediji. Ti od nekdanj dramtizirajo izzive družbene ureditve ali kršitve običajnih vrednot in stigmatizirajo nekatere skupine, zato da se ohranijo določena pravila ali uvedejo nova pravila v moralno ali zakonsko ureditev (Pickering 2001, 189). Vmešavanje medijev pomaga ustvariti spiralo, ki skozi stereotipe dramtizira in stopnjuje osnovni razlog za zaskrbljenost in strah (Pickering 2001, 192).

4 MEDIJSKA REPREZENTACIJA LGBT

Gerbner in kolegi so ugotovili, da je televizija najbolj univerzalen množičen medij v zgodovini ameriške kulture in ima kot taka ogromno moč vpliva na način, kako ljudje razmišljajo in se obnašajo. Je dominanten vir informacij za večino Američanov. Sporočila, ki jih posredujejo bodisi neposredno bodisi pod krinko zabave, ustvarjajo in utrjujejo vrednote in mnenja v televizijskem občinstvu (Gerbner in drugi v Raley in Lucas 2006, 21).

Danes svetovni splet ponuja več različnih možnosti in oblik reprezentacij LGBT skupnosti, a te vseeno ne dosežejo širše javnosti v tolikšni meri kot televizija. Prav tako je televizijska reprezentacija bolj kulturno pogojena, zato se bom v nadaljevanju osredotočil na slednjo.

Kot pravi Gross so mediji najbolj močni pri kultivaciji podob dogodkov in skupin, o katerih imajo ljudje malo priložnosti, da se o njih poučijo iz prve roke (Gross v LGBTREP14 2014). Medijske podobe imajo velik vpliv na mnenja in prepričanja, ki jih imajo ljudje o manjšinah. V kolikor nimajo stika z določeno manjšino v resničnem življenju, bodo mediji njihov edini vir informacij in so jim prisiljeni zaupati (LGBTREP14 2014).

Clark pravi, da so vrednote, ki jih množični mediji posredujejo o določenih družbenih skupinah, proizvedene skozi prepoznanje, identificiranje posameznika kot pripadnika neke skupine, in spoštovanje – pozitivna upodobitev posameznika določene skupine (Clark v Raley in Lucas 2006, 21). »Ko televizija ne prikazuje likov iz določene družbene skupine ali pa jih prikazuje v negativni in/ali stereotipni luči, je dotična skupina prikrajšana za prepoznavnost oziroma spoštovanje« (Raley in Lucas 2006, 21). Brez prepoznavnosti in veljave pa obstaja večja verjetnost, da bo skupina marginalizirana s strani družbe (Raley in Lucas 2006, 21).

Negativna reprezentacija ali pomanjkanje le-te vodi do tega, da se pripadniki LGBT skupnosti počutijo, da so edini na svetu ali pa, v primeru negativne reprezentacije, da je z njimi nekaj narobe, kar povzroča ponotranjeno homofobijo. Obenem pa to vpliva tudi na to, kako širša družba gleda na LGBT skupnost ter kakšen odnos ima do nje. Če so LGBT liki na televiziji prikazani kot zlobni ali trapasti, bo vsaj določen delež gledalcev prevzel tovrstno mnenje (Porfido 2009, 168).

Eden od razlogov za medijsko stereotipizacijo in politične napade na LGBT skupnost je izolacija in nevidnost te skupnosti. Proces ustvarjanja identitete za LGBT posameznike zahteva moč in odločenost zaplavati nasproti kulturnemu toku, v katerega smo vsi potopljeni od rojstva naprej. V nasprotju z etničnimi manjšinami je LGBT skupnost samo-identificirana

manjšina. Ljudje so smatrani za heteroseksualne in obravnavani kot heteroseksualni vse dokler sami ne ugotovijo, da niso to, kar so jim drugi rekli, da so (Gross 2001, 13–16). Redkokdaj so v medijih prikazani običajni LGBT liki, ki bi bili »uporabljeni v vlogah, ki se ne osredotočajo na njihovo različnost kot anomalijo, ki jo je treba razložiti, razočaranje, ki ga je treba tolerirati, ali grožnjo moralnemu redu, ki ji je treba nasprotovati skozi posmehovanje ali fizično nasilje« (Gross 2001, 16). »Stereotipno prikazovanje lezbijk in gejev kot abnormalnih in potlačenje pozitivnih ali celo "neizjemnih" podob služi za ohranjanje in nadzorovanje meja moralnega reda« (Gross 2001, 16). Tako se večino spodbuja, da ostanejo na svojem spolno-definiranem bregu. Vidna prisotnost zdravih lezbijk in gejev, ki se ne opravičujejo za svoj obstanek, predstavlja resno grožnjo – zmanjša trdnost neizzvane normativnosti statusa quo (Gross 2001, 16). Davis meni, da "liberalni konzervatizem" televizijskih reprezentacij pomeni, da so lahko reprezentirani le določeni tipi "queer" oz. LGBT likov (Davis v Monaghan 2012). Do sredine 90-ih so bili ti liki tudi omejeni na zgolj eno zgodbo – razkritje spolne usmerjenosti (Monaghan 2012).

Medijska reprezentacija homoseksualnosti se v grobem deli na pet oblik:

1. Stereotipizacija (npr. feminizirani geji),
2. Medikalizacija (iskanje vzrokov za homoseksualnost, prikaz homoseksualnosti kot psihiatrični problem)
3. Seksualizacija (reduciranje na seks in promiskuitetnost),
4. Skrivnost (prikazano kot nekaj skritega, temnega),
5. Normalizacija: predstavlja homoseksualca kot normalnega, enakega heteroseksualcu. Kot taka je najbolj pozitivna od teh reprezentacij, a napeljuje k temu, da so homoseksualci najbolj sprejeti, če so v čim več pogledih podobni heteroseksualcem (Kuhar 2003).

Po Russo v Cooper (2003, 521) pa lahko v ameriški popularni kulturi na splošno govorimo o petih arhetipih gejevskih likov:

1. Plemeniti lik, katerega namen je, da heteroseksualce nauči lekcijo o tolerantnosti,
2. Zlobnež ali deviant,
3. Tragičen in pogosto samomorilen lik,
4. Stereotipiziran in pretiran komičen lik,
5. Najboljši prijatelj heteroseksualne ženske.

4.1 Reprezentacija LGBT v TV serijah

LGBT liki se v zgodnjem obdobju televizije niso pojavljali, ob redkih priložnostih ko so se, pa so bili popolnoma stereotipizirani ali povezani s kriminalom in deviantnostjo. V 80-ih so bili to liki v zelo majhnih vlogah, s "problemi" in brez zvez, pojavili so se izolirani v večinoma epizodnih vlogah (Kanter 2012). Takšna pojavnost LGBT lika je bila namenjena prikazu reakcije glavnih (heteroseksualnih) likov, da so ti lahko opravili pot od zavračanja do sprejetja "problema" njihove seksualnosti (Dow v Kanter 2012). Šele v 90-ih so se začeli pojavljati v malo večjih vlogah v komedijah in dramah. Danes je na televiziji večje število LGBT likov kot kdajkoli prej, vendar večja količina reprezentacije še ne pomeni, da je reprezentacija idealna (Kanter 2012). Leta 1972 je Clark razvil štiri stopnje medijske reprezentacije manjšin. Prva stopnja je ne-reprezentacija, ko je manjšina izključena iz medijev. Ko se posamezniki manjšine začnejo pojavljati sledi stopnja posmeha, predstavljeni so skozi norčevanje in humor. Tretja stopnja je regulacija, v kateri je skupina predstavljena zelo ozko, na družbeno sprejemljiv način. Zadnja stopnja je spoštovanje, ko so pripadniki manjšine normalno prikazani v vsakodnevnem življenju, s tako pozitivnimi kot negativnimi podtoni (Clark v Kanter 2012). Reprezentacija LGBT je danes povečini na točki, ko se skuša premakniti naprej od stopnje posmeha, čeprav so nekatere serije, ki so med stopnjama regulacije in spoštovanja. Na televiziji je še vedno veliko posmehovanja, pogosto na način, da se LGBT liki norčujejo sami iz sebe in svojih stereotipnih lastnosti. Homoseksualnost je še vedno videna kot najbolj varna v komedijah, kajti tam je največja možnost posmeha. Pogost problem je tudi, da so mnoge reprezentacije LGBT likov konstruirane okoli heteroseksualnih likov ter tega kako LGBT lik vpliva na njihova čustva in identiteto, kar marginalizira LGBT skupnost (Kanter 2012).

Težko posplošimo, kakšna reprezentacija je "pravilna" in kakšna ne. Nekateri bi si želeli, da so LGBT liki prikazani enako kot heteroseksualci, medtem ko so drugi kritični do tovrstne reprezentacije – lik geja, ki je popolnoma enak heteroseksualnim likom, je tako označen za neverodostojnega, namen reprezentacije v tem primeru naj bi bil zgolj, da se prikupi heteroseksualnemu občinstvu. Posebna kategorija pa so poljubi. Pri reprezentaciji intimnosti je popolnoma enaka obravnava heteroseksualnih in LGBT likov zaželjena, a daleč od realnosti (McKee 1996). LGBT likov se ne da določiti po videzu, tako kot je to možno z liki etničnih manjšin. V kolikor je njihovo obnašanje prikazano kot drugačno, je to

stereotipizacija. Če liki ves čas govorijo o tem, kako pripadajo določeni manjšini, je serija lahko videna kot pretirano politična (Andrikidis v McKee 1996). Poljub je tako najbolj trenuten in močan način prenosa informacije o spolni usmerjenosti – kakršnikoli že. Zgodovinsko gledano so bili uporabljani raznorazni načini za označitev homoseksualnosti, medtem ko je poljub nekakšna zadnja meja, ki jo je treba preseči – s sporočilom, da je sprejemljivo biti gej, morda tudi sprejemljivo, če imajo geji otroke, ni pa sprejemljivo, da imajo spolne odnose (Frutkin v McKee 1996). Serije, ki niso na plačljivih programih, sicer redkeje in manj eksplicitno prikazujejo spolne odnose, povečini je poljub nekakšno nadomestilo tega.

Ameriška televizija predstavlja toleranco do homoseksualnih parov, ne pa do homoseksualnosti. Tako je homoseksualnost ponavadi deklarirana in ne prikazana – vemo, da je nek lik istospolno usmerjen, ker je to oznanil z besedami, ne ker bi ga videli poljubiti osebo istega spola. Govor je edini način, na katerega je LGBT lik lahko strasten glede spolne usmerjenosti. Na televiziji je tako potekal razvoj: najprej se homoseksualni liki niso smeli poljubiti, potem so bili poljubi namignjeni, a ne dejansko prikazani, potem prikazani kot nekaj smešnega. Na koncu je odsotnost poljuba bolj pogosta kot poljub. Homoseksualnost je odigrana skozi izjave in probleme, najbolj preprost in očiten označevalec - poljub, pa ostaja nemogoč. Odsotnost poljuba pomeni vztrajanje na privatnosti homoseksualnosti – v smislu "naj počnejo, kar hočejo, dokler to obdržijo zase, "mi" nočemo videti "njihovih" poljubov" (McKee 1996).

Prikaz intimnosti med pripadniki istega spola se je v sedanosti na televiziji sicer povečal, a je bolj pogost pri lezbijkah kot pa pri gejih. Moški so prikazani kot bolj prepričani v svojo spolno usmerjenost kot ženske, kar je morda tudi razlog, da je precej večje število biseksualnih likov na televiziji žensk kot pa moških. Morebitni razlog je tudi, da je več kulturnega sprejemanja eksperimentiranja žensk kot pa moških. Biseksualni liki so pogosto reprezentirani na način kot so bili nekoč geji in lezbijke (in sedaj povečini več niso) – kot posamezniki z nestabilno, konfliktno identiteto (Meyer v Kanter 2012). Čeprav so na splošno LGBT liki med televizijskimi žanri najbolj prisotni v komedijah, pa so biseksualci praktično popolnoma odsotni, saj je fluidnost biseksualne identitete preveč moteča za tovrstne programe (Raymond 2003, 106). Obenem takšne deterministične naracije privilegirajo perspektive gejev, ki v večji meri kot lezbijke označujejo svoje spolne zgodovine kot neizogibne in prirojene (Whisman v Raymond 2003, 106). Reprezentacije biseksualnosti so se povečale v 21. stoletju, vendar še vedno sledijo tipičnim vzorcem: ženske so predstavljene kot

biseksualne pogosteje kot moški, ponavadi niso belke, njihova seksualnost pa je precej redkeje povezana z razkritjem ("prihodom iz omare") kot pri gejih in lezbijkah (Meyer 2010, 372–373). Pogostejša reprezentacija žensk kot biseksualnih v primerjavi z moškimi sicer ne odstopa nujno od realne situacije: Savin-Williams in Ream sta odkrila, da sicer dvakrat več moških kot žensk poroča o privlačnosti do istega spola, a se ženske štirikrat pogosteje identificirajo kot biseksualne kot pa moški (Savin-Williams in Ream v Meyer 2010, 372). LGBT reprezentacija je v televizijskih programih ponavadi obravnavana ločeno – serija z likom biseksualne ženske ne bo imela lika geja ali biseksualnega moškega. V tem pogledu je Glee ena redkih izjem (Meyer 2010, 378). Število feminiziranih gejev se danes na televiziji zmanjšuje, povečuje pa se število gejevskih likov, ki so enaki televizijski reprezentaciji "idealnega" heteroseksualnega moškega – večinoma so to belci, mladi, izobraženi, premožni in mišičasti (Fejes v Avila-Saavedra 2009, 8). Čeprav je bilo potrebno veliko časa, da je televizija prišla do te stopnje, so danes geji in lezbijke pogosto prikazani v monogamnih zvezah in pogosto tudi v vlogah staršev (Kanter 2012).

Če se reprezentacija gejev in lezbijk vsaj v neki meri izboljšuje, pa je reprezentacija transseksualcev še vedno izjemno problematična. Organizacija GLAAD, ki se ukvarja z medijsko reprezentacijo LGBT, je pregledala svoje arhive televizijskih epizod v zadnjih desetih letih in ugotovila, da je še vedno potreben večji napredek za pravično in natančno upodobitev transseksualnih skupnosti. Od leta 2002 je GLAAD katalogizirala več kot 100 epizod in enkratnih zgodb za televizijski scenarij, ki so prikazovale transseksualen lik in ugotovila, da je bilo 54% teh negativno prikazanih. Dodatnih 35% so razvrstili v razpon od "problematično" do "dobro", medtem ko je bilo le 12% takšnih, ki so bili dovolj pošteno in natančno prikazani, da so si zaslužili nominacijo GLAAD Media Award (GLAAD 2012).

Pomembno se je zavedati, da večje število LGBT likov na televiziji še ne pomeni nujno tudi boljše reprezentacije. Kvantitavno povečanje LGBT reprezentacije poveča njihovo vidnost, a ne zagotavlja kvalitativne spremembe v reprezentaciji. Namesto osredotočanja na številke kot znak povečanega družbenega sprejemanja, se je treba usmeriti v proučevanje načinov, na katere so LGBT liki reprezentirani in kako se te reprezentacije podrejajo normativnim strukturam heteroseksistične družbe ali jih izzivajo (Battles in Hilton-Morrow 2002, 102).

5 QUEER TEORIJA

Beseda "queer" v slovenščini nima pravega prevoda, zato bom v nadaljevanju ohranil originalni angleški izraz, ki ima dvojen pomen – lahko je uporabljen kot žaljivka za geje, lahko pa pod izraz uvrstimo ljudi, ki zaradi določenih lastnosti (ne nujno zgolj spolne usmerjenosti ali spolne identitete) ne ustrezajo družbeni heteronormativnosti. Slednji pomen je pomen, ki ga uporablja queer teorija.

Queer teorija je interdisciplinaren pristop k proučevanju seksualnosti, s pomembnimi doprinosi k literarni kritiki, filmski kritiki, filozofiji, kulturnim študijam in psihoanalizi (Davidson in Wagner-Martin v Berutti 1997/1998, 178). Začetki queer teorije segajo v 70-ta leta prejšnjega stoletja, ko je bil koncept homoseksualnosti postavljen pod vprašaj, kar je spremenilo gejevske in lezbične študije (Creekmur in Doty v Dhaenens in drugi 2008, 336).

Queer teorija je novo področje študija, poimenovano kot področje šele okoli leta 1991. Izhaja iz gejevskih in lezbičnih študij oziroma njihove pozornosti, usmerjene k družbeni konstrukciji kategorij normativnega in deviantnega spolnega obnašanja. Gejevske in lezbične študije so se ukvarjale zgolj s homoseksualnostjo, queer teorija pa raziskuje širše. Queer teorija vztraja, da so vsa spolna obnašanja, vsi koncepti, ki povezujejo spolno obnašanje s spolnimi identitetami in vse kategorije normativne in deviantne seksualnosti, družbeni konstrukti, skupki označevalcev, ki ustvarjajo določene tipe družbenega pomena. Queer teorija sledi feministični teoriji in gejevskim in lezbičnim študijam v odklanjanju ideje, da je seksualnost esencialistična kategorija, določena z biologijo ali sojena z večnimi standardi moralnosti in resnice (Klages v Harris 2005).

Queer teorija pravi, da moderen homoseksualec ni proizveden z genetiko, družino ali psihološkimi trenji, temveč je konstituiran v in skozi določene diskurzivne formacije, ki pripišejo določene vloge in pomene homoseksualnosti znotraj širšega sistema znanja o tem, kdo ljudje so. Implikacija je, da homoseksualci ne morejo biti nikoli integrirani v javni diskurz in kulturo, ker je njihova diferenciacija in denigracija nujna za ohranjanje heteronormativne javne sfere (McLelland 2005).

Queer teorija je nastala, ker je bilo osredotočanje zgolj na geje in lezbijke preveč restriktivno. Za ustvarjanje legitimne družbene identitete je potrebno proučevanje tudi kategorij biseksualnosti in transseksualnosti. Queer teorija deluje kot splošen izraz, pod katerim se proučuje različne seksualne manjšine in pomeni izzivanje in nasprotovanje "normi". Obenem

queer teorija ne izključuje heteroseksualnih ljudi, saj je njeno bistvo priznavanje in praznovanje različnosti. Heteroseksualna oseba ne more biti homoseksualna, lahko pa je queer (Knapper v Berutti 1997/1998, 181).

Posamezniki so polni preveč različnih lastnosti, da bi bili kompartmentalizirani v eno kategorijo - tako je proti pravilu queer teorije definirati dve lezbijki na enak način, saj sta njuni življenji lahko zelo različni (Tindall in Waters v Cabosky 2014, 71).

Queer teorija pravi, da homoseksualnost in heteroseksualnost definirata druga drugo. Judith Butler pravi, da definicije spola prevzamejo definicije seksualnosti in nasprotuje moči spolnih norm tako, da definira norme kot dostopne subverzivnosti. Pravi, da se norme naslanjajo na to, kar izključujejo, saj je heteroseksualnost v najbolj normativnem smislu organizirana okoli homoseksualnosti (Butler v Marcus 2005).

Popularna kultura sodeluje pri ohranjanju heteronormativnih praks kot standard in ustvarja hegemonsko podobo, kjer so tisti, ki ne izpolnjujejo heteroseksualnega standarda, izključeni iz centra (Dhaenens in Van Bauwel 2012, 703). Stuart Hall sicer meni, da ima popularna kultura potencial tako za sprejemanje kot za zavračanje hegemonskih diskurzov (Hall v Dhaenens in Van Bauwel 2012, 703).

6 METODOLOGIJA

Namen analize je odgovoriti na raziskovalno vprašanje:

Kako kompleksna ali stereotipizirana je reprezentacija LGBT likov v seriji Glee?

Hipoteze:

1. Reprezentacija LGBT likov v seriji je kompleksna (liki imajo lastnosti, ki presegajo stereotipe).
2. Reprezentacije gejev, lezbijk, biseksualcev in transseksualcev med sabo niso enakovredne (Geji in lezbijke imajo manj stereotipne lastnosti, namenjeno jim je več pozornosti, njihove zgodbe pa so obravnavane resneje kot zgodbe biseksualcev in transseksualcev).

3. Reprezentacija LGBT likov in reprezentacija heteroseksualnih likov nista enakovredni (prikaz intimnosti (poljubov) LGBT likov je bolj omejen kot pri heteroseksualnih likih).

Metoda:

Metoda, ki jo bom uporabil, je analiza teksta, pri čemer je tekst serija Glee, analiza pa je osredotočena na like, zgodbo in dialoge. Pri prvi in drugi hipotezi se bom osredotočil predvsem na analizo likov in proučil, kakšne so njihove osebnostne lastnosti in do kolikšne mere so stereotipizirani. Pri tretji hipotezi se bom osredotočil na samo zgodbo in prikaz odnosov med heteroseksualnimi in homoseksualnimi pari, predvsem me zanima prikaz in razvoj romantičnega odnosa in intimnosti v istospolnih in heteroseksualnih zvezah. Zanimalo me bo koliko pozornosti zgodba namenja romantičnim zvezam LGBT likov in kako poglobljeno so prikazane. Analiza poljubov bo osnovana na 3. sezoni, enota štetja pa je poljub na usta. Analiza dialogov bo uporabljena za odraz osebnostnih lastnosti in obravnave romantičnih zvez.

Splošna analiza je osnovana na celotni seriji, skupno 5 sezon in 108 epizod, primeri dialogov pa so vzeti iz epizod Never Been Kissed (sezona 2, epizoda 6), Sexy (sezona 2, epizoda 15), Original Song (sezona 2, epizoda 16), The First Time (sezona 3, epizoda 5), I Kissed a Girl (sezona 3, epizoda 7) in Diva (sezona 4, epizoda 13).

7 ANALIZA

Glee je TV serija, ki je na sporedu od leta 2009, z napovedanim koncem leta 2015 po 6. sezoni. Prejela je mnogo nagrad, vključno 4 Zlate globuse od skupno 10 nominacij, 6 Emmyev od 40 nominacij, nagrado Screen Actors Guild ter dve nagradi organizacije GLAAD, ki podeljuje nagrade primarno prav na podlagi reprezentacije LGBT. Serija ima tudi izjemen uspeh s svojo glasbo, saj so že v letih 2009–2012 prodali preko 12 milijonov albumov, 43 milijonov pesmi in uvrstili 200 pesmi na lestvico "Billboard Hot 100", kar bo najverjetneje ostal nedosegljiv rekord (na drugem mestu je Elvis Presley s 108 pesmimi) (Trust 2012).

Glee je TV serija, ki je vsaj do neke mere namenjena queer občinstvu in ki prikazuje queer ljudi ter ima nadpovprečno število LGBT likov (Poročilo organizacije GLAAD iz leta 2011

pokaže celo, da nima nobena druga TV serija večjega števila LGBT likov (GLAAD 2011)). Obenem je serija Glee narejena s strani queer ljudi (ustvarjalec serije in občasen scenarist in režiser Ryan Murphy je gej, občasna scenaristka Ali Adler je lezbijka, mnogi redni in občasni igralci in igralkе so prav tako istospolno usmerjeni) in se kot taka lahko okliče za verodostojen vir informacij o queer ljudeh, kar pa pomeni, da je reprezentacija v seriji lahko toliko bolj problematična (LGBTREP14 2014).

7.1 Reprezentacija gejev:

7.1.1 Kurt

Kurt je glavni od LGBT likov, v določenih pogledih najbolj razvit in kompleksen, v določenih pa najbolj stereotipiziran. Med gejevskimi liki je najbolj feminilen, kar spada pod stereotype homoseksualnosti. Govori in poje z visokim glasom, navdušuje se nad modo in izstopajočimi oblačili, zanima ga Broadway (pri čemer skoraj vedno poje pesmi, ki jih v broadwayskih muziklkih pojejo ženske), družī se skoraj izključno z dekletī (kar je povečini pogojeno z njegovimi interesi in je v veliki meri preprosto njegova preferenca, delno pa je to povezano s tem, da so ženski liki nehomofobni, medtem ko se pri nekaterih moških likih pojavlja homofobija), prebira Vogue, je oboževalec raznovrstnih ustvarjalcev, predvsem pevk in igralk, ki naj bi bile izrazito priljubljene med geji (npr. Lady Gaga in Patti LuPone), obenem pa ne mara športa. Na določene načine sicer razbija stereotype, četudi ta dejanja ponavadi niso prikazana kot nekaj, kar si želi, temveč kot nekaj, kar navkljub svojim dejanskim interesom "zmore". Spozna se na avtomobile in jih tudi zna popravljati (kar je posledica tega, da je njegov oče avtomehanic). Čeprav ga nogomet ne zanima, se na začetku serije pridruži gimnazijskemu nogometnemu moštvu v strahu, da mora postati bolj stereotipno "možat", da ga bo oče sprejel. Na nogometnem igrišču z lahkoto doseže izjemne uspehe in moštvu zagotovi zmago – a to lahko stori le tako, da se "ogreje" s koreografijo iz videa Single Ladies od Beyonce. Ko očetu pove, da je gej, mu ta odvrne, da to ve že odkar je bil star tri leta in da ga brezpogojno ljubi. Stereotipi, ki veljajo za Kurta, sicer niso prikazani negativno ali obravnavani kot šala, temveč kot neka naravna dejstva. Njegovi interesi, stil ali vedenje niso prikazani kot nekaj slabšega od stereotipno bolj "možatih"/heteroseksualnih.

Kurt je prikazan kot "najboljši" lik v seriji, do vseh dober, resnicoljuben, zelo odpustljiv (svojemu fantu odpusti prevaro in bolj ali manj stoično prenaša izpade svoje prijateljice

Rachel ter konstantne Santanine žaljivke), pogumen (odločno se spopade s homofobnimi napadi; ko na ulici vidi napad na neznanca, priskoči na pomoč) in moralen do skorajšnjega svetništva. Načeloma ima vedno prav, čeprav so določeni njegovi moralni pogledi na svet zelo črno-beli (ko prijateljica razmišlja, da bi nastopila v kratkem filmu, v katerem bi morala biti gola, je odločno proti, kar je tudi njena končna odločitev; ni "zmožen" gledati pornografije, ker kot pravi: »Poskušal sem gledati te filme, ampak postanem samo grozno depresiven. In pomislim kako so bili vsi nekoč otroci in vsi imajo mame. In Bog, kaj bi si njihove mame mislile« (»I've tried watching those movies but I just get horribly depressed. And I think about how they were all kids once and they all have mothers. And God, what would their mothers think«) – epizoda Sexy. Od vseh likov v seriji je deležen največ trpljenja (v posameznih primerih povezanega z njegovo spolno usmerjenostjo, zaradi katere je deležen fizičnega, psihičnega (žaljivke in tudi grožnja s smrtjo) in spolnega (prisiljen poljub) nasilja, v drugih primerih pa ne (njegova mama je umrla ko je bil majhen, njegov oče doživi infarkt in kasneje zboli za rakom)). Ima sicer tudi nekatere negativne lastnosti, saj je občasno zajedljiv in obsojevalen, kar prikazuje njegov odnos do pornografije.

7.1.2 Blaine

Blaine se pojavi v drugi sezoni serije in postane Kurtov fant. Z njim si deli določene lastnosti kot npr. skrbno konstruiran videz in zanimanje za Broadway. Tako kot je Kurt v prvi sezoni edini fant, ki se z navdušenjem pridruži dekletom pri "nalogi", da izvedejo nastop Lady Gaga, je Blaine kasneje edini fant, ki se dekletom priključi v "diva" nastopu in oporeka definiciji, ki divo avtomatično opredeljuje kot žensko: »Fantje so lahko dive« (»Guys can be divas«) – epizoda Diva. Po drugi strani pa je bolj "možat" v izgledu in obnašanju in je lažje "zamenjan" za heteroseksualca. Tako dekleta obožujejo Kurta kot prijatelja, Blaina pa bi si želele za fanta in obžalujejo, da je gej. V nasprotju s Kurtom Blaina resnično zanima nogomet, in čeprav se tudi družijo z dekleti, je njegov najboljši prijatelj heteroseksualen fant. Serija sicer Blaina zaradi tega ne prikazuje kot "boljšega", odraža pa realno sliko družbe, v kateri Blaine velja za superiornega – v šolski produkciji West Side Story se Kurt poteguje za glavno vlogo, a je ne dobi, ker ni dovolj "možat", medtem ko gre Blaine na avdicijo za stransko vlogo, a mu ponudijo glavno. Trend, v katerem Blaine veliko lažje dobi kar hoče, se nadaljuje tekom serije, manjši preobrat se zgodi šele, ko oba študirata na isti fakulteti, kjer je Kurt deležen več

pozornosti – a na tej točki je tudi on postal bolj "možat", tako fizično (bolj mišičast) kot v obnašanju (scena, ki predstavlja njegov uspeh nad Blainom, je prikaz sabljanja).

Tako kot Kurt je tudi Blaine "heroj" – dober, ljubeč, zaščitniški, samozavesten. A tudi on ima svoje negativne lastnosti – če je samozavesten v profesionalnem smislu, je v zasebnem življenju negotov in ljubosumen, potreben nenehne pozornosti in afirmacije, kar je glavni vir konfliktov v njuni zvezi. V nasprotju s Kurtom sicer skoraj nikoli ni v vlogi žrtve. Izvemo sicer, da je bil nekoč tudi žrtev homofobnega nasilja, v sami seriji pa s tem nima problemov (kar je prikazano delno kot posledica tega, da je "bližje" heteroseksualnosti, delno pa zato, ker je že Kurt pred njim na šoli spremenil klimo in znižal stopnjo homofobnega nasilja).

7.1.3 Karofsky

Karofsky je manjši lik v seriji in glavni vir homofobnega nasilja nad Kurtom. Ko v prizoru Karofsky na silo poljubi Kurta, se izkaže da je tudi sam gej. Sicer ni edini homofobni lik, a je najbolj izrazit in odločen v svoji homofobiji. Po eni strani je utelešenje stereotipa, da so največji homofobi vedno prikriti geji, po drugi pa je kot gejevski lik popolnoma nestereotipen – velik, močan, rahlo prekomerne teže, športnik, brez zanimanja za Glee klub (ki v seriji predstavlja sinonim za umetnost in kulturo na splošno). Čeprav je v začetku izrazito negativen lik, pa potem, ko izvemo, da je gej, dobimo vpogled v njegovo bolečino in strah, s čimer kasneje postane humaniziran. Ko se po šoli razve, da je gej in je tudi sam tarča homofobije, poskuša neuspešno storiti samomor. S tem sicer postane "boljši" človek, se opraviči Kurtu in odide iz serije z upanjem na boljši jutri.

7.1.4 Sebastian

Sebastian je tudi manjši lik, ki v seriji začne kot negativec. Edini gej stereotip, ki ga uteleša, je promiskuitetnost («Spoznal sem moškega svojih sanj na plesišču... Razšla sva se približno dvajset minut po tem, ko sva se spoznala» («I met the man of my dreams on the dance floor... We broke up about twenty minutes after we met») – epizoda The First Time), a je tudi žaljiv, aroganten in skuša osvojiti Blaina, čeprav ve, da je v zvezi s Kurtom. Je tudi fizično nasilen in nevaren – v Kurta skuša vreči pijačo (slushie) s peskom, a ga ponesreči vrže v Blaina, ki mora zaradi tega na operacijo očesa. Ob poskusu samomora Karofskya se "strezni" in ugotovi, da se

ne more tako obnašati. Tudi on se opraviči in je tako humaniziran. Čeprav se v seriji potem pojavi le še nekajkrat brez večjega pomena za zgodbo, je implicirano, da je ohranil prijateljske odnose z Blainom. Lahko bi rekli, da mora serija na vsak način humanizirati gej like, a enako so obravnavani tudi vsi heteroseksualni antagonisti.

7.1.5 Ostali

V seriji je še nekaj manjših gej likov, omenimo lahko, da ima glavni lik serije (heteroseksualno dekle) dva očeta, ki se sicer pojavita le v eni epizodi, a sta večkrat omenjena in prikazana kot odlična starša, ki ljubita svojo hčerko in jo spodbujata pri njenih sanjah in ciljih. Na drugi strani pa lahko izpostavimo lik učitelja Sandya, zbiralca porcelanastih lutk in preprodajalca marihuane, ki samega sebe okliče za "prežečega geja" in ki se obnaša popolnoma neprimerno ter otipava učence. Njegov lik je sicer uporabljen kot vir humorja (ki je v seriji pogostokrat črn in satiričen).

7.2 Reprezentacija lezbijk: Santana

Santana je daleč od stereotipnih "možatih" lezbijk, saj je v izgledu, obnašanju, oblačenju in interesih klasično ženstvena. Serijo začne kot domnevno heteroseksualna in ima razmerja s fanti. Šele kasneje v seriji ugotovi, da je lezbijka, pri čemer se njena podoba zapeljive navijačice ne spremeni. Po "pomembnosti" je lik primerljiv s Kurtom in Blainom. Čeprav je lik pozitiven in nas spodbuja, da zanjo navijamo, pa ima več negativnih lastnosti v primerjavi z njima. Medtem ko bi si vsak želel Kurta in Blaina za prijatelja, je pri njej včasih že vprašljivo, kako jo prijatelji lahko prenašajo. Je izrazito žaljiva, precej superiorna, občasno homofobna (do fantov; sicer ne "v srcu", temveč v besedah) in agresivna (največkrat udeležena v fizične obračune, kar sicer ni mišljeno kot stereotip možitosti, temveč predstavlja etnični stereotip (strastna, divja Latina)). Po drugi strani pa je dobrega srca, zelo lojalna in zaščitniška. Njena nesramnost je namreč zgolj maska; v pogovoru z Brittany razkrije: »Ugotovila sem, zakaj sem tako nesramna ves čas. Nesramna sem, ker sem jezna. Ker imam vsa ta čustva. Čustva do tebe, s katerimi se me je strah ukvarjati, ker me je strah ukvarjati se s posledicami« (»What I realized is why I'm such a bitch all the time. I'm a bitch because I'm angry. Because I have all of these feelings. Feelings for you, that I'm afraid of dealing with, because I'm afraid of dealing with the consequences«) – epizoda Sexy.

Njeno razkritje spolne usmerjenosti je dober primer enega večjih problemov serije – povečevanje belih heteroseksualnih moških kot nadvrednih junakov in dominantnih vodilcev ne le lastnih zgodb, temveč tudi zgodb drugih likov, predvsem žensk. Članom Glee kluba je Santanina spolna usmerjenost sicer znana že pred dejanskim razkritjem, preostali na šoli pa ne. Razkritja ne opravi sama, temveč to stori Finn, glavni heteroseksualni moški lik prvih štirih sezon (do smrti igralca Corya Monteitha, ki ga je upodobil). V prepiru s Santano, ki poteka na šolskem hodniku, ji Finn očita, da je "v omari", kar slišijo tudi drugi in Santana je tako razkrita. Pripadniki Glee kluba skušajo Santano razvedriti in ji zagotoviti, da jo imajo radi ne glede na njeno spolno usmerjenost. Kurt in Blaine ji zapoje pesem Perfect od Pink, na kar pa Santana nima pozitivne reakcije. Ko ji Finn zapoje baladno verzijo pesmi Girls Just Want to Have Fun, pa se zjoka in ga objame ter se mu zahvali. Že Santanina zavrnitev podpore dejanskih gejev in hvaležnost do heteroseksualnega lika, ki ji je (četudi neškodljivo) odvzel možnost lastnega razkritja, je problematična. Še bolj problematična pa je "proslava" Santane in njene spolne usmerjenosti skozi pesem I Kissed a Girl od Katy Perry, ki je neprimerna ne le zato, ker ne govori skozi perspektivo lezbijke, temveč heteroseksualne ženske, ampak tudi zato, ker je samo besedilo pravzaprav homofobno – poljubljanje deklet je v pesmi označeno kot »nekaj, česar dobra dekleta ne počnejo, tako se ne bi smela obnašati« (»It's not what good girls do, not how they should behave«) – epizoda I Kissed a Girl.

7.3 Reprezentacija biseksualcev: Brittany

Brittany je najbolj izrazito komičen lik in posledično le občasno obravnavan resno. Sicer je eden najbolj pozitivnih likov, nikomur nikoli ne želi nič slabega, nikoli ne povzroča konfliktov, do vseh je prijazna in vse obravnava enako. Je pa v imenu komičnosti izrazito, nerealno neumna oziroma prikazana na mentalni ravni majhnega otroka (med drugim še vedno verjame v Božička in ni sposobna ločevati črncev med sabo). Tako kot Santana je tudi ona navijačica in klasično ženstvena. Za Brittany velja stereotip promiskuitetnosti, ki pa se tekom serije spremeni. Na začetku zvedemo, da je spala že z "vsemi" fanti na šoli in jo najprej smatramo za heteroseksualno. Kasneje razvije razmerje s Santano, kar je sprva z njene strani bolj ali manj zgolj odraz seksualne odprtosti, ki pa se spremeni v pravo ljubezen. Tako kot vsa glavna razmerja v seriji, je tudi njuno po principu "on, off, and on again", tako da ima Brittany vmesne zveze tudi s fanti, na tej točki pa je monogamna. Tako je stereotip promiskuitetnosti, ki še bolj kot za geje velja za biseksualce, le delen, saj velja le dokler nima dejanske izkušnje

z istim spolom. Santana pa je zanjo, bolj kot katerikoli fant, "the one". Brittany se sicer nikoli ne označi za biseksualno (serija se temu izogne na račun njene neumnosti – enkrat se okliče za bilingualno). Biseksualnost tako v identitetnem smislu ni obravnavana enako kot homoseksualnost – ne deklarira svoje spolne usmerjenosti, nima nikakršnega "prihoda iz omare" (v nasprotju z liki gejev in lezbijk) in tudi nima opravka s homofobijo.

7.4 Reprezentacija transseksualcev: Unique

Unique je transseksualno dekle s pravim imenom Wade. Sicer ni spremenila svojega spola ali začela hormonske terapije (vendarle je še najstnica v gimnaziji), a se identificira kot ženska in se tako tudi oblači ter nosi lasuljo. V nasprotju s Kurtom, Blainom, Santano in Brittany je Unique manjši, slabše razvit lik. Sicer nima negativnih lastnosti, a tudi ni pretirano kompleksen lik. Serija obravnava diskriminacijo in nestrpnost, s katero se sooča, a v precej manjši meri kot je to počela s Kurtom. Onkraj tega pa je obstranski lik, njena funkcija je poleg petja, da se "sočno" obnaša in je samoidentificirana "diva" (»Obstajata samo dva načina kako črkovati Unique in eden izmed njiju je D-I-V-A« (»There are only two ways to spell Unique and one of them is D-I-V-A«) – epizoda Diva). Po eni strani je to stereotip transseksualne ženske, po drugi pa imamo zopet opravka z rasnim stereotipom – njeno obnašanje je precej podobno drugi črnki (ki je heteroseksualna in katere biološki ter družbeni spol sta enaka), ki se tudi smatra za divo. V nasprotju z vsemi ostalimi člani Glee kluba nima nobene zveze ali romance. Sicer ji je vseč nek fant, a ne ve, kako naj se mu približa, zato se začne pogovarjati z njim preko spleta pod lažno identiteto. Čeprav se odlično ujameta, jo on jezen zavrne, ko izve resnico (serija ne poda odgovora, ali je zgolj jezen zaradi "catfishinga" ali tudi sicer ne bi želel biti s transseksualnim dekletom). Njen najbolj čustven trenutek v seriji je izvedba pesmi If I Were a Boy od Beyonce, a čeprav je kontekst v seriji povezan z nadlegovanjem, ki ga je deležna na šoli, pa samo besedilo pesmi, onkraj naslova, nima nobene veze z njo ali njeno zgodbo.

7.5 Reprezentacija istospolnih zvez

Kurt in Blaine se spoznata, ko Kurt obiše Blainovo šolo. Njuno srečanje poteka tako, da Blaine odpelje Kurta do njihovega Glee kluba po bližnjici – scena ju prikazuje v počasnem posnetku, kako tečeta po praznem hodniku in se držita za roke. Že na podlagi te scene je

jasno, da sta si usojena, nato pa Blaine s svojim Glee klubom zapoje pesem Teenage Dream od Katy Perry in Kurta flirtajoče gleda medtem ko poje »dovolim, da postaviš svoje roke name v mojih oprijetih kavbojkah« (»Let you put your hands on me in my skin-tight jeans«) (epizoda Never Been Kissed). Njuno razmerje se začne kot flirtajoče prijateljstvo; Kurt je praktično od začetka že zaljubljen, medtem ko Blaine potrebuje nekaj časa, da ugotovi, da je Kurt zanj tista "prava" ljubezen (»Obstaja trenutek, ko si rečeš: Oh, tukaj si. Večno sem te iskal« (»There's a moment when you say: Oh, there you are. I've been looking for you forever«) – epizoda Original Song). Kmalu zatem si izpovesta ljubezen in Blaine se prepiše na Kurtovo šolo. Od tu naprej pa je njuno razmerje prikazano bolj prijateljsko kot romantično. Bolj kot drug z drugim imata interakcije z drugimi liki, njuno razmerje pa je praktično pozabljeno. Nato Kurt konča gimnazijo in se odseli v New York, medtem ko je Blaine še v zadnjem letniku gimnazije. Ohranita razmerje na daljavo, a Blaina je strah, da ga bo Kurt pozabil in ga prevara (sama prevara v seriji ni prikazana, zgolj izražena). Ko Kurtu pove resnico, se razideta, a ostaneta prijatelja. Zgodba prevare je sicer bolj osredotočena na Blaina, veliko časa je posvečenega njegovemu izražanju krivde, medtem ko Kurtova čustva ne dobijo veliko pozornosti. V peti sezoni ponovno obudita svojo zvezo in se takoj zatem tudi zaročita. Ko konča gimnazijo, se tudi Blaine preseli v New York, kjer njuno razmerje ponovno dobi pravo pozornost, saj se morata soočiti s konflikti skupnega bivanja ter kariernim ljubosumjem, ker obiskujeta isto fakulteto in imata iste cilje. Konflikti so vedno srečno razrešeni preko resnih pogovorov, v katerih imata oba lika priložnost izraziti svoje občutke.

Če je bilo pri Kurtu in Blainu od njunega prvega srečanja dalje jasno, da sta si usojena, pa je zgodba Brittany in Santane precej drugačna. V seriji sta najprej prijateljici in imata razmerja s fanti, tako da ju smatramo za heteroseksualni. Kasneje je omenjeno, da imata spolne odnose, kar pa je sprva le del nekonvencionalnega prijateljstva in ne odraz ljubezni. V drugi sezoni pa Santana prizna Brittany, da jo ljubi. Brittany, ki se ne ukvarja z definicijami spolne usmerjenosti ali razkritji, ji ljubezen vrača in si želi biti z njo, a Santano ovira strah pred razkritjem. V tretji sezoni Santana le razkrije, da je lezbijka in začne zvezo z Brittany. Podobno kot pri Kurtu in Blainu je sedaj, ko sta dejansko skupaj, zveza le redkokdaj omenjena in ima le malo pozornosti – oba lika imata več zgodb, scen in pesmi z drugimi liki. V epizodi Santaninega razkritja ima Santana pogovore z različnimi liki, nobenega pogovora pa z Brittany. Zveza sledi vzorcu Kurta in Blaina – Santana konča gimnazijo prej kot Brittany in se odseli, čez nekaj časa ugotovi, da zveza na daljavo ne deluje najbolje in se razide z Brittany, ta pa ima nato razmerje s fantom. V peti sezoni se ponovno zblížata, ko ugotovita, da je njuna

ljubezen premočna. Odpotujeta na počitnice v Grčijo z namenom, da bosta potem skupaj živeli v New Yorku. Na začetku serije imata Brittany in Santana več referenc na spolnost in več prikazov intimnosti (ležita na postelji, Santana poljublja Brittany vrat) kot Kurt in Blaine, a precej manj pogovorov in duetov (tekom serije sta imeli 3 duete, Kurt in Blaine pa 13).

Lahko rečemo, da sta istospolni zvezi obravnavani po istem vzorcu kot heteroseksualne zveze, vsaj tiste glavne: med liki vlada "prava" ljubezen, jasno je, da so si usojeni in da jih čaka srečen konec, na poti do tja pa se vsaj enkrat razidejo, imajo konflikte in v primeru Kurta in Blaina tudi varanje, ki pa je prav tako prisotno in še bolj pogosto pri heteroseksualnih parih. Od najstniških likov sta Kurt in Blaine sicer edina, ki ju bo zgodba najverjetneje popeljala do poroke, s čimer sta še bolj potrjena kot večeni, usojen par, je pa to vejetno povezano s trenutnim dogajanjem v Ameriki, kjer se razširja uzakonitev istospolnih porok. Zaroka najstnikov načeloma ni nekaj samo po sebi pozitivnega, a v primeru istospolne poroke nosi pozitivno družbeno sporočilo.

Vendar pa sta le glavni istospolni zvezi obravnavani enako kot heteroseksualne zveze. Medtem ko nista skupaj s svojima usojenima partnerjema, imata Kurt in Santana v seriji vmesno ("midgame") zvezo, torej zvezo, za katero je jasno, da je le začasen ovinek na poti do ponovnega združenja s "pravo" ljubeznijo. Tako Adam, Kurtov fant, kot Dani, Santanino dekle, se pojavita zgolj v nekaj epizodah in nato brez kakšnega pojasnila tudi izgineta. Razen začetnega spoznanja in omemb o tem, da so liki v zvezi, ni nobenega razvoja zgodbe ali prikaza intimnosti. Blaine nima vmesne zveze, mu pa je vseč njegov najboljši prijatelj, vendar je ta heteroseksualen, zaradi česar se iz tega nič ne razvije. Po drugi strani pa ima Brittany več različnih zvez s fanti, katerim je posvečeno več časa in razvoja ter seveda poljubov. Zveze so tudi jasno zaključene namesto zgolj nenadoma pozabljene.

Omenimo lahko tudi, da so istospolno usmerjeni liki za spolnost, ki ni povezana z ljubeznijo in monogamno zvezo, "kaznovani". Blaine se celo sezono ukvarja z občutki krivde in opravičili za svojo prevaro, čemur je namenjeno precej več pozornosti kot pri prevarah heteroseksualnih likov. V epizodi, ki poteka v alternativni realnosti (torej izven dejanske "realnosti" serije), pa Kurt in njegovi cimri povabijo na večerjo moškega, ki so ga pravkar spoznali. Kurt se z njim zaplete, a se kmalu izkaže, da je namen povabljenega bil le, da jih omami in oropa.

7.6 Prikaz intimnosti

Tekom serije se zgolj 4 LGBT liki oziroma dva istospolna para poljubita več kot enkrat. Kurt je edini izmed LGBT likov, ki ima poljub z več kot eno osebo istega spola – kratek poljub z roparjem ter nekonsenzualen poljub, ko Karofsky poljubi Kurta, kar služi kot razkritje gledalcem, da je lik gej. Obenem pa Kurt, Blaine, Brittany in Santana vsi vsaj enkrat poljubijo osebo nasprotnega spola, čeprav je le en od likov dejansko biseksualen.

Za primerjavo poljubov med heteroseksualnimi in istospolnimi pari sem izbral tretjo sezono, ki ima skupno 22 epizod. Za primere parov so izbrani glavni heteroseksualni par Finn in Rachel, glavni (in edini) gejevski par Kurt in Blaine ter glavni (in edini) lezbični par Brittany in Santana. Enota štetja je poljub na usta.

Tabela 7.1: Štetje poljubov

Par	Finn in Rachel	Kurt in Blaine	Brittany in Santana
Število poljubov	29	2	2
Število epizod, v katerih so poljubi	13	1	2

Tabela nam pokaže, da reprezentacija intimnosti niti približno ni uravnovešena ali enakopravna. Omenimo lahko, da je imela tretja sezona večje število istospolnih poljubov kot prva (0) ali druga (prej omenjeni nekonsenzualen poljub ter 2 poljuba Kurta in Blaina v 1 epizodi, od tega drugi poljub traja delček sekunde). Peta sezona je sicer prinesla določene spremembe – Kurt in Blaine sta imela 5 poljubov v štirih epizodah, Brittany in Santana pa 2 v dveh epizodah, kar je veliko, če upoštevamo da je bila Heather Morris, ki igra Brittany, v peti sezoni zgolj gostujoča igralka. Par se je tako poljubil v vsaki epizodi, v kateri sta bila oba lika prisotna. Vendar pa moramo omeniti, da je ta sezona prva po smrti Corya Monteitha in posledično njegovega lika Finna. Glavni heteroseksualni par tako v seriji ne obstaja več, Kurt in Blaine, ki sta bila do sedaj sekundarni par, pa sta tako postala glavni par serije. V tej sezoni je tudi nekaj referenc na njuno spolno življenje, ki seveda ni prikazano, a kljub temu predstavlja velik premik od prvega obdobja njune zveze, v kateri sta bila prikazana kot

praktično aseksualna, z izjemo epizode *The First Time* v tretji sezoni, ki obravnava prvi spolni odnos med dvema paroma – Kurtom in Blainom ter Finnom in Rachel. Scena, ki preskakuje med obema paroma, jih obravnava enako, na konzervativen način: vsi liki so oblečeni in čeprav so prikazani na postelji, le iz konteksta vemo, da scena služi kot prikaz spolnega odnosa, saj nikakor ne moremo reči, da dejansko prikazuje spolni odnos. Lahko pa omenimo sceno iz pete sezone, v kateri liki prebirajo scenarij, scena pa prikazuje, kar scenarij zgolj opisuje: Tako dobimo prizor Brittany in Blaina v postelji, ki pa je bolj ekspliciten kot katerikoli prizor med Kurtom in Blainom ali Brittany in Santano – lika sta (navidezno) gola v postelji in se poljubita (istospolna para se nikoli nista poljubila v postelji, kaj šele da bi bila gola).

Slika 7.1: Kurt in Blaine: prikaz spolnega odnosa

Vir: Buecker (2011).

Slika 7.2: Blaine in Brittany: prikaz intimnosti

Vir: Falchuk (2014).

8 REZULTATI

Ugotovili smo, da LGBT liki v seriji utelešajo določene stereotipe, ki pa povečini niso prikazani negativno. Med gejevskimi liki je najbolj stereotipiziran Kurt, ker najbolj ustreza stereotipu feminiziranega geja, a to ni lastnost, iz katere bi se serija norčevala, poleg tega pa je v seriji več drugih gejev, ki niso feminizirani. Če se spomnimo domnevnih stereotipov o homoseksualcih, lahko rečemo, da je to tudi edini stereotip, ki ga serija upodablja. Lezbijke niso prav nič možate, serija nikakor ne napeljuje, da bi geji sovražili ženske (prej nasprotno, saj je Kurtov krog prijateljev sestavljen skoraj izključno iz ženske družbe) in lezbijke moške, noben od likov tudi ni depresiven ali dolgoročno nesrečen. Manjši lik geja sicer ustreza stereotipu promiskuitetnosti, a ker naj bi ta veljal za homoseksualce na splošno, ga serija ne potrjuje, saj preostali liki niso promiskuitetni. Sicer LGBT likov ne spremljamo v vlogi starševstva, vendar vemo, da ima glavni lik dva očeta, ki sta vsekakor prikazana kot dobra starša. Prav tako tudi ne moremo reči, da serija predstavlja idejo, da istospolne zveze niso enakovredne heteroseksualnim, saj sta obe istospolni zvezi prikazani kot "večni" in polni

ljubezni. Serija tudi ne sledi trendu prikazovanja gejev kot belcev in biseksualcev kot ne-belcev, saj je Brittany belka, Blaine pa ne (po samem videzu bi ga lahko zamenjali za belca, vendar pa ima Darren Criss, ki upodablja Blaina, starša različnih ras (Blainovi starši v seriji niso predstavljeni)). Znotraj medijske reprezentacije homoseksualnosti bi serijo lahko uvrstili nekje med stereotipizacijo in normalizacijo. Sicer je na nek način upodobljenih vseh pet arhetipov gejevskih likov, saj lahko Kurta uvrstimo pod stereotipen lik, kot najboljšega prijatelja heteroseksualne ženske ter plemeniti lik, ki heteroseksualce nauči o tolerantnosti; Karofsky je tragičen oziroma samomorilen lik (vendar to ni povezano z njegovo spolno usmerjenostjo samo, temveč z družbeno homofobijo), Sebastiana pa lahko označimo za "zloben" lik, vendar le sprva. Vsi večji LGBT liki imajo raznolike lastnosti, ki niso povezane z njihovo spolno usmerjenostjo, tako kot heteroseksualni liki, obenem pa tudi heteroseksualni liki utelešajo določene etnične in družbene stereotipe. Rečemo lahko, da je prva hipoteza potrjena in da je LGBT reprezentacija kompleksna oziroma vsaj nič manj kompleksna kot reprezentacija heteroseksualcev (Hipoteza 1).

A tako kot so nekateri heteroseksualni liki slabše razviti, enako velja za LGBT like. Biseksualna Brittany je primarno uporabljena kot vir humorja in ne kot resen lik, njena biseksualnost pa ni nikoli dejansko definirana. Še slabše pa je reprezentirana transseksualna Unique, ki je le skupek površnih lastnosti, brez pomembnosti v zgodbi in zelo izstopajoče brez romantične zveze. Tako je definirana izključno preko svoje spolne identitete, njen večer samski stan pa je v nasprotju z vsemi ostalimi liki. Samo po sebi to ni nerealno, a če serija prikazuje ostale pare kot večne ljubezni vse od najstniških let (kar ni preveč realno), je razlika očitna. Že sama vključitev transseksualnega lika je lahko videna kot napredek, saj je to na televiziji še vedno redkost. Vendar lahko zaključimo, da so transseksualci sedaj na stopnji, na kateri so bili nekoč geji in lezbijke – lahko so upodobljeni, ne morejo pa se poljubljati ali biti prikazani v zvezi. Druga hipoteza je potrjena, saj so liki gejev in lezbijk precej bolj kompleksni in resno obravnavani kot biseksualni in transseksualni liki (Hipoteza 2).

Pri reprezentaciji istospolnih zvez lahko rečemo, da so te enakovredne heteroseksualnim zvezam, opazimo pa lahko razlike med gejevskim ter lezbičnim parom. Kurt in Blaine imata več zgodbe, dialogov in duetov, Brittany in Santana pa več spolnih referenc. Posledično lahko gledamo na prvo razmerje kot bolj resno ali "resnično", drugo pa bolj seksualno. Omeniti sicer moramo, da se je stanje tekom serije izboljšalo. Razmerje Brittany in Santane je sprva izključno spolno, kasneje pa so sledile deklaracije ljubezni ter malo več komuniciranja in skupnega sprejemanja odločitev. Kurt in Blaine pa imata v peti sezoni nekaj spolnih referenc

in več poljubov kot kdajkoli prej. Le ugibamo lahko, ali je do tega prišlo, ker sta postala glavni par serije, ker sta lika sedaj starejša in ne več v gimnaziji ali zgolj zato, ker se serija bliža koncu in studiu tako ni treba več skrbeti, da bodo razburili homofobe. Prav tako lahko le ugibamo, ali je razlog za večji fokus Blaina in Kurta večji interes ustvarjalca serije Ryana Murphya prikazovati in razvijati gejevski kot lezbični par ali zgolj odraz zanimanja gledalcev. Brittany in Santana imata mnoge oboževalce, a Kurt in Blaine sta še bolj priljubljena. Na spletni strani The Backlot (takrat imenovani AfterElton), ki je namenjena predvsem gejem, so uporabniki izbrali Kurta in Blaina za najljubši TV par leta 2010 z več kot polovico vseh glasov, čeprav se je takrat Blaine pojavil šele v 4 epizodah in s Kurtom še nista bila dejanski par. Obenem je Blainova izvedba pesmi Teenage Dream pristala na drugem mestu izbora najboljšega gejevskega dogodka leta, z več glasovi kot ovrženje kalifornijskega Prop 8, ki je prepovedoval istospolne poroke, ter zakona "Don't Ask, Don't Tell", ki istospolno usmerjenim posameznikom ni dovoljeval odprto služenje v vojski (The Backlot 2010). Njuna popularnost je od takrat seveda še narasla. Karkoli je razlog za razlike med istospolnima paroma, pa tovrstne razlike morda še bolj izrazito obstajajo med heteroseksualnimi pari (ki pa jih je seveda več in so zato razlike med njimi bolj logične, saj so osnovane predvsem na pomembnosti likov), tako da ne moremo reči, da so istospolne zveze obravnavane različno. Ko pa govorimo o prikazu intimnosti, pa so razlike očitne. V analizirani sezoni je imel glavni heteroseksualni par sedemkrat več poljubov kot oba istospolna para skupaj. Pozitivno je sicer, da se je stanje tekom serije počasi spreminjalo – v prvi sezoni ni bilo istospolnih poljubov, v peti sezoni pa jih je bilo do sedaj največ. A kljub temu je tretja hipoteza nedvomno potrjena, saj prikaz intimnosti med istospolnimi in heteroseksualnimi pari ni enakovreden (Hipoteza 3).

9 SKLEP

Na podlagi analizirane serije lahko ugotovimo, da je sodobna medijska reprezentacija LGBT nedvomno bolj kompleksna in napredna kot je bila še pred kratkim in se nahaja med stereotipizacijo in normalizacijo, zadnjo stopnjo reprezentacije. LGBT liki v seriji Glee so do določene mere sicer stereotipizirani, vendar stereotipi povečini niso prikazani na negativen način, vsaj v določenih primerih pa je stereotipizacija tudi presežena. Serija LGBT likov ne obravnava slabše kot heteroseksualne like, prav tako pa ne prikazuje istospolnih zvez kot manjvrednih ali "drugačnih". Kljub temu pa situacija še vedno ni rožnata. Napredki v reprezentaciji LGBT veljajo precej bolj izrazito za geje in lezbijke kot pa za biseksualce in

transseksualce, ki so še vedno obravnavani manj resno in bolj izrazito stereotipizirano. Čeprav serije danes odražajo družbene spremembe in prikazujejo LGBT like v ljubečih monogamnih zvezah ter poročene istospolne pare, nekatere tudi v vlogi staršev, pa še vedno obstajajo resne razlike v prikazu intimnosti med istospolnimi in heteroseksualnimi pari. Za dosego enakopravnosti na tem področju bo verjetno potrebno še kar nekaj časa.

Omeniti moramo tudi, da serija Glee izstopa v tem, da vključuje lezbične, gejevske, biseksualne in transseksualne like (in ne le enega izmed njih), ter da so v njeno ustvarjanje dejansko vpleteni LGBT posamezniki. Relativno pozitivni rezultati analize bi tako bili verjetno precej drugačni pri večini ostalih TV serij. Zaključimo lahko, da ameriška televizijska reprezentacija LGBT sledi družbenim vzorcem. Sicer ni (več) konzervativna in odraža družbene spremembe (in jih označuje za pozitivne), a (tako kot družba) povečini zanemarija biseksualce in transseksualce ter vsaj pri prikazu intimnosti skrbi bolj za to, da ne razburi homofobov kot pa za dejansko enakovredno reprezentacijo.

Glee je serija, ki je primarno namenjena mlajšemu občinstvu. Mladi, ki začenjajo oblikovati svojo identiteto kot geji, lezbijke, biseksualci ali transseksualci zaradi pomanjkanja neposrednih stikov z drugimi LGBT posamezniki bolj kot drugi (vključno z drugimi manjšinami) iščejo informacije v množičnih medijih o tem, kako naj se izrazijo in predstavijo (Raley in Lucas 2006, 22). V seriji bodo tako našli bolj ali manj pozitivne in spodbudne reprezentacije LGBT likov in istospolnih zvez. Sporočilo pa je vseeno, da je njihova ljubezen enakovredna, fizični izraz le-te pa ne. LGBT skupnost je v sodobnem času vsaj v določenih predelih sveta doživela korenite pozitivne premike v družbi in medijski reprezentaciji, a pot do resnične enakopravnosti, tako v družbi kot na televiziji, še zdaleč ni končana.

10 LITERATURA

1. Avila-Saavedra, Guillermo. 2009. Nothing queer about queer television: televised construction of gay masculinities. *Media, Culture & Society* 31 (1): 5–21.
2. Battles, Kathleen in Wendy Hilton-Morrow. 2002. Gay Characters in Conventional Spaces: Will and Grace and the Situation Comedy Genre. *Critical Studies in Media Communication* 19 (1): 87–105.
3. Berutti, Eliane Borges. 1997/1998. Queer Studies: Some Ideas and an Analysis. *Crop* (4/5): 177–186.
4. Buecker, Bradley. 2011. *Glee: The First Time*. Los Angeles: Fox.
5. Cabosky, Joseph M. 2014. Framing an LGBT organization and a movement: A critical qualitative analysis of GLAAD'S media releases. *Public Relations Inquiry* 3 (1): 69–89.
6. Cooper, Evan. 2003. Decoding Will and Grace: Mass Audience Reception of a Popular Network Situation Comedy. *Sociological Perspectives* 46 (4): 513–533.
7. Dhaenens, Frederik in Sofie Van Bauwel. 2012. The good, the bad or the queer: Articulations of queer resistance in *The Wire*. *Sexualities* 15 (5/6): 702–717.
8. Dhaenens, Frederik, Sofie Van Bauwel in Daniel Biltreyst. 2008. Slashing the Fiction of Queer Theory: Slash Fiction, Queer Reading, and Transgressing the Boundaries of Screen Studies, Representations, and Audiences. *Journal of Communication Inquiry* 32 (4): 335–347.
9. Falchuk, Brad. 2014. *Glee: The Untitled Rachel Berry Project*. Los Angeles: Fox.
10. GLAAD. 2011. *Where we are on TV*. Dostopno prek: <http://www.glaad.org/publications/whereweareontv11/characters> (17. julij 2014).
11. --- 2012. *Victims or Villains: Examining Ten Years of Transgender Images on Television*. Dostopno prek: <http://www.glaad.org/publications/victims-or-villains-examining-ten-years-transgender-images-television> (3. avgust 2014).
12. Gross, Larry. 2001. *Up from invisibility : lesbians, gay men, and the media in America*. New York: Columbia University Press.
13. Hall, Stuart. 1997. The work of representation. V *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, ur. Stuart Hall, 13–74. London: Sage Publications.
14. Harris, Katherine D. 2005. *Queer Theory Definition & Literary Example*. Dostopno prek: http://www.sjsu.edu/faculty/harris/Eng101_QueerDef.pdf (15. julij 2014).

15. Kanter, Annie. 2012. *An Analysis on the Influence of Fictional Gay Television Characters on the GLBT Community*. Dostopno prek: <http://www.american.edu/soc/communication/upload/annie-kanter.pdf> (3. avgust 2014).
16. Kuhar, Roman. 2003. *Medijske podobe homoseksualnosti (analiza slovenskih tiskanih medijev od 1970 do 2000)*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
17. LGBTREP14. 2014. *Gleefully Unaware: Queer Representation on Fox's Glee*. Dostopno prek: <http://lgbtrep14.wordpress.com/2014/05/09/gleefully-unaware-queer-representation-on-foxs-gee/> (26. junij 2014).
18. Marcus, Sharon. 2005. Queer Theory for Everyone: A Review Essay. *Chicago Journals* 31 (1). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/10.1086/432743> (15. julij 2014).
19. McKee, Alan. 1996. A kiss is just.... *Australian Journal of Communication* 23 (2): 51–72.
20. McLelland, Mark J. 2005. *Inside Out: Queer Theory and Popular Culture*. Dostopno prek: <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1156&context=artspapers> (30. julij 2014).
21. Meyer, Michaela D. E. 2010. Representing Bisexuality on Television: The Case for Intersectional Hybrids. *Journal of Bisexuality* 10 (4): 366–387.
22. Monaghan, Whitney. 2012. Glee: coming out on U.S. teen television. *Jump Cut: A Review of Contemporary Media* 54. Dostopno prek: <http://www.ejumpcut.org/archive/jc54.2012/Monaghan-Glee/text.html> (23. julij 2014).
23. Pickering, Michael. 2001. *Stereotyping: the politics of representation*. Basingstoke; New York: Palgrave.
24. Porfido, Giovanni. 2009. Queering the Small Screen: Homosexuality and Television Citizenship in Spectacular Societies. *Sexualities* 12 (2): 161–179.
25. Raley, Amber B. in Jennifer L. Lucas. 2006. Stereotype or Success? Prime-Time Television's Portrayals of Gay Male, Lesbian, and Bisexual Characters. *Journal of Homosexuality* 51 (2): 19–38.
26. Raymond, Diane. 2003. Popular Culture and Queer Representation: A Critical Perspective. V *Gender, race, and class in media: a text-reader*, ur. Gail Dines in Jean M. Humez, 98–110. Thousand Oaks; London; New Delhi: Sage Publications.
27. The Backlot. 2010. *The AfterElton.com 2010 Visibility Awards – Winners*. Dostopno prek: <http://www.thebacklot.com/the-aftereltoncom-2010-visibility-awards-winners/12/2010/> (12. avgust 2014).

28. Trust, Gary. 2012. *'Glee' Cast Notches 200th Hit on Hot 100*. Dostopno prek: <http://www.billboard.com/articles/chartbeat/493277/glee-cast-notches-200th-hit-on-hot-100> (5. avgust 2014).
29. Zornik, Andrej in Katarina Mirović. 1996. Homoseksualnost skozi stereotipe. *Socialno delo* 35 (2): 137–143.